

HELM

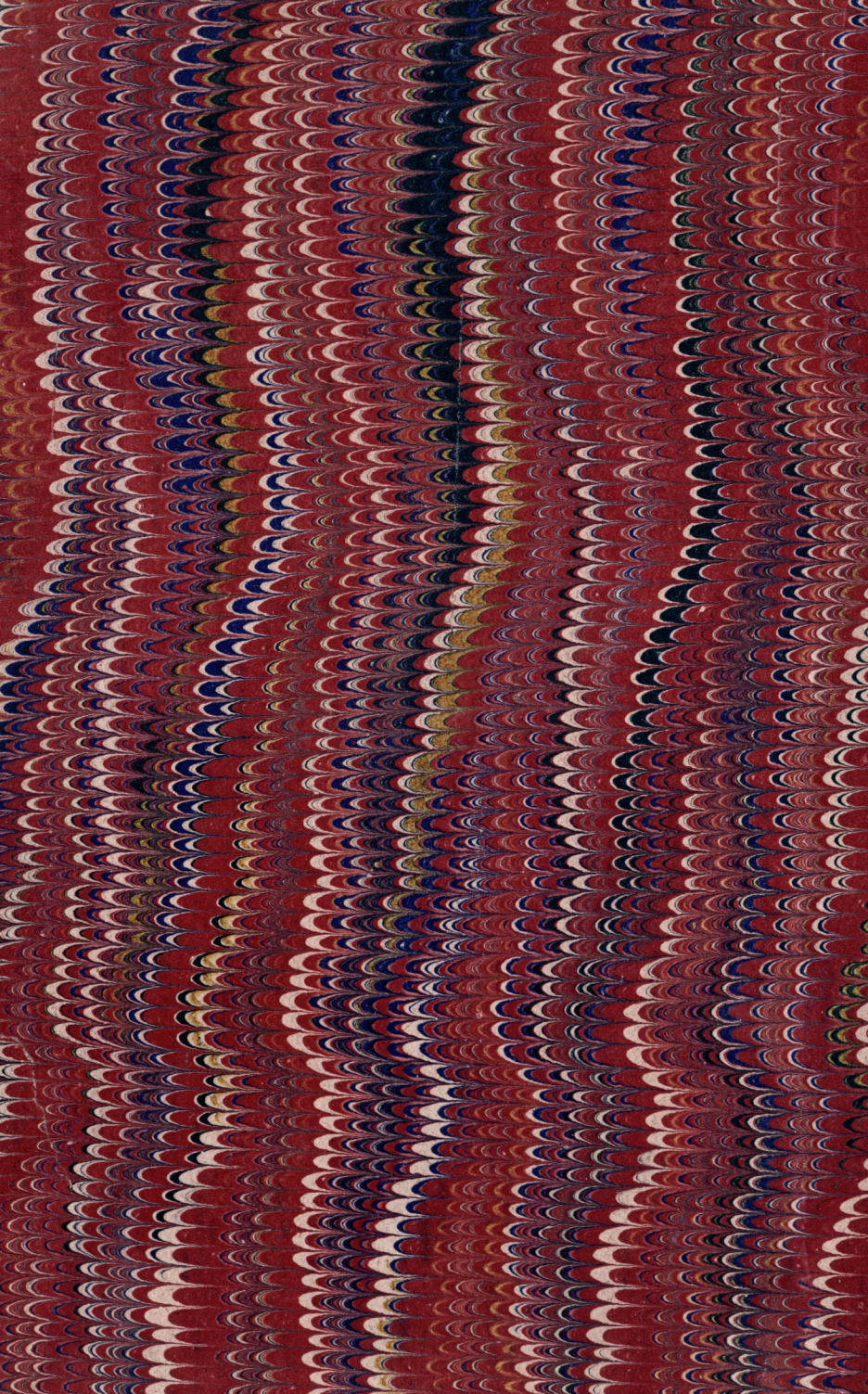
ERVIN.

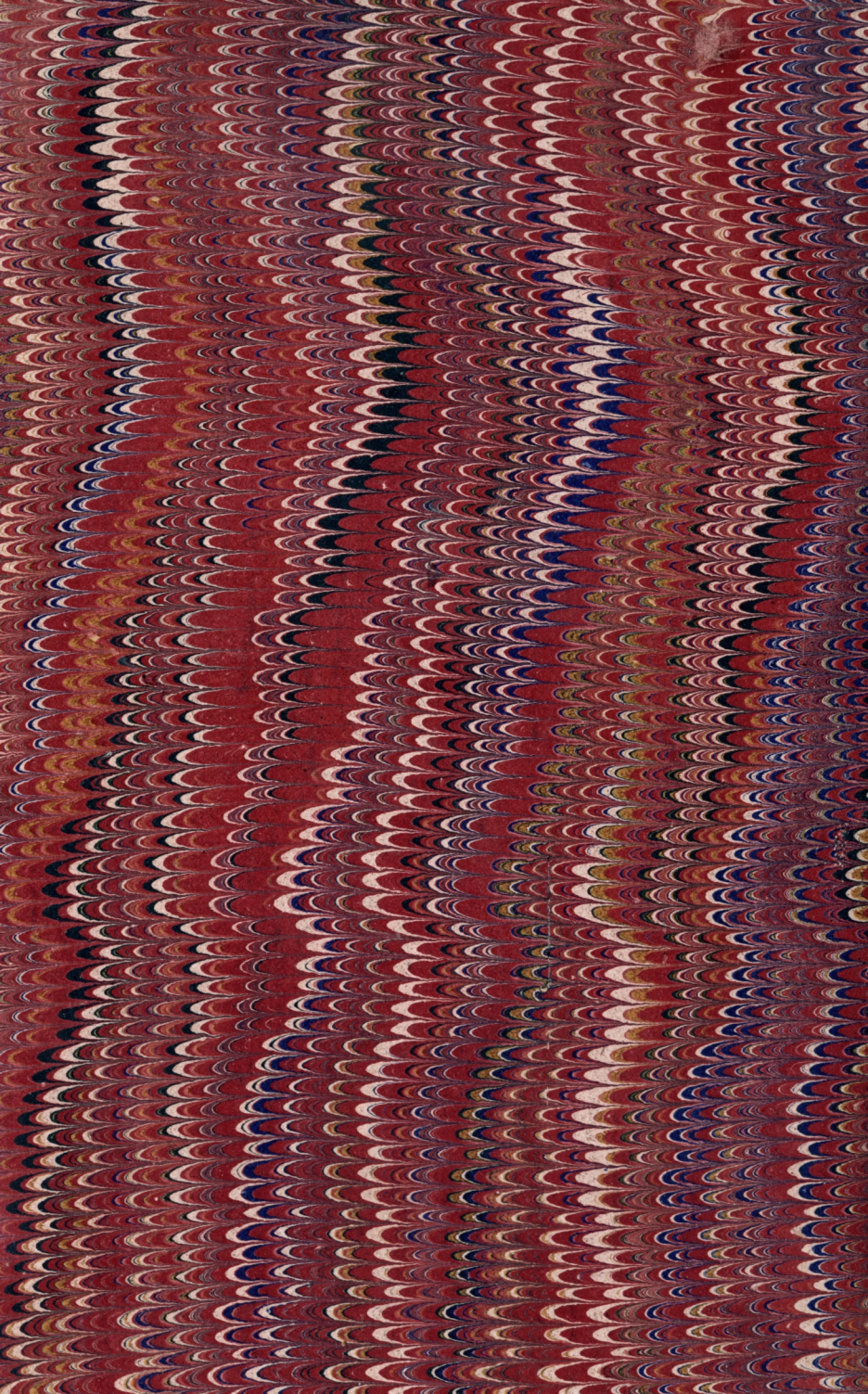
A
magyar
erdész-
egyletről.

DK

203

A

MAGYAR ERDÉSZEGYLETRŐL.

HELM ERVINTŐL

VÁLASZTMÁNYI TAG ÉS HONTHKERÜLETI ELŐADÓTÓL.

D. k. 71.

POZSONY

SIEBER HENRIK KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.

1861.

OEE Könyvtár
Áll.Éll. 2018

MAGYAR ERDEGZETI EGYESÜLET

JÖVŐRE ÉRINTŐ

1866

1866

1866

1866

1866

1866

ÁRTER. 2018
OEE Könyvtár

A mezei és az erdei gazdaság testvérek, s a nemzetek jóllétének egyaránt fontos tényezői; kívánatos tehát, hogy mint jó testvérek békésen egymás mellett megférjenek, az ő közös fennmaradásuk lehetősége a természetben gyökerezvén. — A hol ezen egyetértés hiányzik, ott egyedül az ember az oka annak. — Ezen egyetértés fájdalom! gyakran zavartatik meg, mi mellett az erdei gazdaság oly bűnösnek tekintik, mely a mezei gazdaság nélkülözhetlen szükségeinek terhét viselni kénytelen a nélkül, hogy előbb megvizsgáltatnék, vajjon az erdei gazdaság ezen szükségleteknek megfelelni képes-e? s az által önlétét nem veszélyezteti-e?

Hogy a mezei gazdaság a földbirtokosoknak kedvencz magzatuk, az erdei gazdaság pedig mostoha gyermekök, azon körülményből nagyon könnyen megmagyarázható, hogy a mezei gazdaság körüli legcsekélyebb javítás is rövid idő alatt látható hasznot hajt, míg az erdei gazdaságot megkárosításának s illetőleg az előbbennek javára tett megrövidítésének rossz következményei nem oly hamar vehetők észre. Ezen nagyobb pártfogásnak köszöni a mezei gazdaság azt is, hogy a mivelődés terén szinte neki jutott az elsőség; és ezen eset nemcsak a mi honunkban adta magát elő, hanem úgy van és úgy volt az még a legműveltebb tartományokban is. — A mezei gazdaság a művelődésnek már némi fokán állott, míg az erdei gazdaság még csak nyers állapotból kibontakozni kezdett. —

Idő multával azonban kitűnt, hogy az erdők a mindig növekedő népességnek és a mindinkább terjedő szántó és legelőföldnek helyt engedve, mindig kisebb térre szorítottak, és hogy ezen tetemesen megkisebbitett erdőtérsg korántsem tartalmaz oly értékes fát, milyent tartalmaztak az erdők előbbeni állapotukban. — A fának szűkétől félélem szülte most azon belátást, mikép az erdei gazdaság kezelését — nem úgy mint eddig minden terv nélkül történt — egy rendszerezett üzleti tervnek alárendelni okvetlenül szükséges, hogy az erdők, valamint a tőlök igényelt követeléseknek megfelelhessenek, ép úgy az ő fennmaradásuk is biztosítva legyen. Így támadt az erdészeti tudomány és keletkezett az erdészet üzleti mütana. —

Ezen tudománynak Németország, különösen pedig Oroszország volt a bölcsője, honnan az egész Németországba s a határos osztrák tarto-

mányokba elterjedt, a hol — *cuique suum* — különösen pedig Csehországban a művelődésnek magas fokára jutott. — A művelődésnek általános előhaladtával elterjedt az erdészeti tudomány egyszersmind Magyarországra; és úgy mint 70 — 80 év előtt porosz és szász erdészek az erdészeti tudományt tulajdon honukból a határos osztrák tartományokba áthozták: ép úgy hozták azt 30 — 40 év előtt német és cseh erdészek Magyarországra. Az ő működésökből kitűnt, hogy az erdészi állapot egyszersmind tudományos kiképeztetést is igényel, mi által ezen állapotnak tekintélyt szereztek oly országban, hol az előtt az erdőtiszt nem sokkal becsültetett többre mint egy erdőkerülő. Most már többen, és pedig jobb családokból származott honfiak is, ezen pályára szentelték magokat, és korántsem önhittséggel vádolhatandnak bennünket ha azt mondjuk, hogy Magyarország erdészeivel jelenleg is már kérkedhetik. — Ők az idő szellemével haladnak előre; a gépies mesterség csekély üzlete megszűnt, s helyt engedett egy észszerű s tudományos alapra fektetett kezdésnek; ehhez pedig az erdésznek sokféle ismeretekkel birnia kell, és pedig úgy a mennyiségtan többféle ágaiból, mint a természet-, szám-iroda- és törvénytantól is. Hogy Magyarország erdészete ily formán felemelkedett az tagadhatatlan, s arról minden szakértő meggyőződhetik, ha különösen a nagyobb erdőbirtokosok jelenlegi erdei gazdaságát az előbbenivel összehasonlítja. Azonban még sok teendő van, különösen pedig a kisebb erdőbirtokosoknál.

Hogy az erdészet iránti érdek az egész országban annál jobban felébresztessék, Magyarország több erdészei más tartományok példájára együletet alakítottak oly célból, hogy kölesönös közlemények és közös működés által kipuhatoltassék, melyek a magyar erdészet emelésére a leghasznosabb eszközök s mikép érhetők el?

Ezen egylet tíz év óta áll fenn, s ámbár ezen hosszú idő alatt működése által korántsem ért el annyit, a mennyi kívánatos volna: úgy mégis elvitázhatlan az, hogy ezen mulasztás, melyel az együletet vádolni semmi szín alatt nem lehet, nagyobbára azon a nyilvános élet minden ágaiba kártekonyan beható mostoha politikai körülményeknek gyászos következménye. És daczára ezen mostoha körülményeknek, az egylet még némi jót is vitt véghez. Ő többfétét, például a magyar nyelvnek behozatalát a magyar erdészeti — ha nem is vitte véghez — de legalább indítványozta s többször szóba hozta: ő ébresztette fel az országban a szükségesek öntudatát, midőn annak valahai reménylhető kiviteléhez ösztönt adott. Ő közleményei által tanítva hatott, mint például az igen fontos s gyakran a legna-

gyobb nehézséggel párosult földteher-mentesítés ügyében; ő a fennálló erdei törvények s azoknak gyakorlati eredményeiből tapasztalatokat szerzett, s azok felett ítéletet hozott, ő volt az, mely az ország viszonyainak megfelelő új törvényjavaslatok s több rendbeli a magyar erdészetet illető beadványt fájdalom! igen csekély eredménnyel a kormány elébe terjesztett; ő az ország különféle vidékein tartott gyűlései által a honi erdészet iránti érdeket az egész országban mind inkább felébresztette. Nem lehet tehát az itteni egyület azon váddal illetni, hogy ő a magyar erdészetre nézve hasztalan, s bizton reménylhetjük azt, hogy — ha az egylet körülményei idővel kedvezőbb lendületet nyerendnek — az ő hasznos működése is nagyobbodni fog; azonban az egyletre még két igen fontos feladat megoldása várakozik, és pedig:

Több alsórendű tanoda megalapítása, s a magyar erdészeti irodalom megalkotása. Mind a kettő már többször úgy a köz- mint a választmányi gyűlések alkalmával tárgyalatott; azonban az egylet mindekkoráig nem volt képes, az ezen feladatok megoldásához szükséges anyagi és szellemi erőket előteremteni. — Különösen pedig nehéz feladat az erdészeti magyar irodalom ügye. Az erdészeti tudomány — mint már fentebb említők — Németországban született és nevelkedett; tehát tisztán német tudomány, és minden szakértő — ha bár más nemzetbeli is — akaratlanul is németül gondolkozik, és ír az erdei tudományról. —

Az erdészetbeni tudományos kiművelés annyira van a német nyelvhez kötve, hogy a francziák — a legértelmesebb nemzet — a német nyelv előadása végett erdészeti tanodájukban Nancyban tanítói széket alapítottak, hol minden erdésztnövendék németül tanulni köteles. —

Mindazonáltal igen méltányos a magyarok azon követelése, hogy minden magyar — ha a német nyelvet, különösen műtani tekintetben nem annyira bírja — ismereteket az ország erdészeti állapotja felől a szakértők nyilvános tárgyalásaiból szerezhessen magának; hogy tehát ilyen tárgyalások magyar nyelven a közönség elébe terjesztessenek; nem kevésbé méltányos azon követelésük is, hogy Magyarországnak azon fiai, kik az erdészeti pályára szentelni akarják magokat, kiművelődésük első alapját anyanyelvükön nyerhessék meg, hogy tehát Magyarországnak az erdészeti tanodákban az oktatási nyelv magyar legyen. Az erdészegylet már több ízben szükségesnek nyilvánította, hogy a magyarok ezen igazságos követelése teljesítessék. E cél elérésének tekintetéből nem régen választmányi

gyűlés is tartott, melyben az erdészegylet tökéletes magyarosíthatóságának, legfőképp pedig a magyar erdészeti irodalom életbeléptetésének módjáról folyt a tanácskozás. Ezen tanácskozásnak az lőn eredménye, hogy az egylet tagjaiból egy bizottmány alakult, azon feladattal: hogy ez a magyar erdészeti és vadász műszótár és az erdészeti tudományok népszerű magyar tankönyvének szerkesztésével foglalkozzék, hogy a honi erdészet felett magyar nyelven is értekezni lehessen, és hogy a magyar tannyelv a már fennálló s még felállítandó erdészeti tanintézetekbei behozatalának lehetősége elősegíttessék.

Divald úr erdőbecslő a selmeczi cs. k. erdőigazgatóságnál, ki szintén ezen bizottmányhozi járulásaért felkérte, a fentebbi feladat megoldásához egy remek javaslattal járult, melynek kiviteléhez hogy ha a megkívántató pénz összejön, Magyarország pár év lefolyta alatt magyar erdészeti irodalom birtokában leend.

Divald úr azonban nem elégedvén meg a tett javaslattal, barátja Vagner Károly selmeczi akadémiai erdészeti segédtanár úr társaságában azonnal munkához is fogott. Ezen két úri egyén az ő alapos elméleti és gyakorlati szakképzettségök, a magyar és német nyelvbeni tökéletes jártasságuk és kitűnő természeti tehetségeik következtében a fentebbi feladat megoldására tökéletesen képesek; igen érdem- és köszönetteljes ezen fölül azon indítványuk is, hogy az egyesület folyó-iratának magyar nyelvi szerkesztését minden díj nélkül magukra vállalni akarják.

Divald úr ezen javaslatát az egylet központi igazgatóságával közölte, s nyomtatásbani kiadása által egyszersmind nyilvánosság elé terjesztette. — Divald úr javaslata szerint mindenek előtt magyar erdészeti műszótár szerkesztése szükség-parancsolta feladat; és pedig részint a német műszavak átfordítása, részint pedig a magyarajkú vidékeken az erdészeknél és munkásoknál divatozó kifejezések gyűjtése által; e célból szükségeltetnék egykét szak- és nyelvértő egyénnek az egylet költségein kiküldetése a megfelelő vidékekre; ezek aztán a gyűjtött erdőműtani kifejezéseket választott bizottmány elé terjesztenék, melly szintűgy a magyar eredeti, mint a fordítás által nyert erdőműtani kifejezéseket szigoruan bírálja, közös tanácskozás alá vegye, s az egyhangúlag jónak találtakat összeállítsa.

A magyar erdészeti műszótár létre jötte után a magyar erdészeti tankönyvek szerkesztése lenne foganatba veendő; ezeknek helyre állítása

szintén a létező idegen nyelvű ebbeli legjobb munkák magyarra fordítása által volna elérhető. — A legjobb tankönyvek szerkesztésére pályázatok lennének kitűzendők, s a díjazott művek nyomtatási és kiadási költségei az egyesület által fedezendők; ha pedig a mellett némi nyereség mutatkoznék, azzal a szerkesztő lenne megfizetendő. —

A magyar erdészeti irodalom illy módoni megalapítása után a magyar nyelv — minden az országban letező s még felállítandó erdészeti tanodákban mint tannyelv használtassék. —

Ez Divald úr a magyar erdészeti irodalom megalkatását illető javaslatának rövid vázlata, s ennek kivitele bizonyosan az óhajtott célhoz vezetne; de ehez, mint Divald úr maga is elismeri sok pénz szükségeltetik. S ezen okból legkevesbé sem oszthatom javaslatát végén nyilvánított véleményét: mikép jó és üdvös volna a fennálló erdészegylet mellé az országban még más erdészegyletet is alkotni! — Ezen szakadás által az úgyis csekély anyagi erőnket még inkább gyengítenők, holott minden törekvésünket annak minél előbbi szaporítására fordítani szent kötelességünk. Sokkal hamarabb fog Divald úr célhoz jutni, ha vállalatával a létező egylethez csatlakozik, mintsem ha új egyesületet alkotand. Itt nem mellőzhetem azon kemény vádakat, mellyekkel Divald úr „az erdészeti magyar irodalom ügyében“ czimű röpiratában a magyar erdészegyletet illette, közelebbről megvitatni, s azok helytelenségét feltüntetni. —

Divald úr azt állítja, hogy a jelenleg az országban létező erdészegylettől nem sok jól reménylhetni, mivel majdnem egész ügyvivőse idegenekre van bízva, kiket a magyar erdészet emelése nem igen érdekel. — Ezen állítás alaptalan. — A választmány egyénei között alig lehet kettőt igazságosan idegennek nevezni; a többi tanácsadó tagok pedig, részint született magyarok, részint pedig olyanok, kik több év-tizedeken keresztül az országban meghonosodtak, s kiknek családjaik honfiak- és honleányokból állanak. — És már most kérdem: lehet-e ezen családapákat idegeneknek tekinteni? Bizonyára nem, és pedig sem állampolgári sem erdészeti tekintetben; mert ezen meghonosodott egyének sokkal jobban ismervén az osztrák tartományok és Magyarország közti nagy különbséget, gyakran a benszülötteknél nagyobb előszeretettel viseltetnek Magyarország szabad intézményei iránt. Erdészeti tekintetben pedig a magyar erdészet — melyben ezen úgynevezett idegenek élnek és működnek — korántsem lehet reájok nézve közönyös, ha csak a kötelesség és becsületérzet tökéletes hiányát bennök feltételezni nem akarjuk. — Divald úr szemrehányásainak első pontja tehát nincs igazolva. —

Azt állítja továbbá Divald úr: „hogy az úgynevezett magyar erdészegylet eddig még semmiféle tétivel sem bizonyította be, hogy a magyar nemzetiség körül érdemeket szerezni akarni komolyan eszeágába is jutott volna.“

Az itteni erdészegylet eddigi működéseiről már fentebb szólottam; ezeket pedig tőle megtagadni nem lehet; mert ezek tények. — Az erdészegylet a magyar erdészet mint a nemzeti vagyon egyik fontos ágának emelését előmozdította, s ez által magának a magyar nemzet körül érdemeket szerzett. — Milly csekély tudományos méltatás fordítattott azelőtt a magyar erdészetre, arról nekem gyakorlati éltemben egy feltűnő példám volt: — midőn 35 év előtt az erdészeti tanodák bevégezte után Slavóniában mint erdész az ottani dúsan virágzó cserfaerdőben egy kondással összejöttem, s előtte azon reményemet, hogy az idén bőséges makkolásunk leszén nyilvánítottam, azt válaszolá, hogy nem az idén, hanem csak jövő évi őszszel reménylhetünk bőséges cserfamakkolást, minthogy a cserfamakk két nyáron át szokott csak megérni. — A cserfának ezen tulajdonságáról akkoráig sem valami erdésztől, sem pedig az erdészeti tanodákban mitsem hallottam; sőt ellenkezőleg többen, kikkel e felett értekeztem, a kondás fentebbi állítását hibásnak tartották, mivel az semmi erdész növénytani könyvben sem olvasható. — Én ez ügyre a magyar erdészeti közönséget figyelmeztetni akartam, azonban az erdészeti tudománynak még semmi közlönye nem volt akkor Magyarországon, s így kéntelen valék azt a prágai erdész-és vadászlapba beiktatni; s így jött a slavoniai kondások előtt már régen tudva levő tárgy még csak a prágai erdészeti folyóirat által a magyar erdészeti közönség köztudomására, holott pedig ennek lett volna kötelessége a német erdészeket arra figyelmesekké tenni, mivel a cserfa sokkal otthonosabb Magyar- mintsem Németországban. — Most már létezik Magyarországon oly folyóirat, mellyben hasonló tapasztalatok szóba hozathatnak s másokkal közölthetnek, s ezen az erdei gazdaság minden egyes ágában szerzett tapasztalatoknak közlését az ország más vidékén évenként tartott egyleti gyűlések igen megkönnyítették. — Az egyletnek hátralevő teendői tehát nem azt bizonyítják, hogy az egyletnek esze ágában sem volt valamit tenni, mint azt Divald úr állítja. — Hogy az egylet ekkoráig kevesebbet tett, mintsem óhajtottunk, annak legfőképp, mint már fentebb érintők — a lefolyt évtized gazdasági politikai körülményei, továbbá pénzühiány, s valljuk be őszintén fájdalom! az egylet tagjainak részvéttlensége az oka. Ezen részvéttlenségről — melly ellen már az egyleti folyóirat második sorozatának IV-dik füzetében panaszs emeltetett — kiki meggyőződhetik, ha az egylet pénzsámadásai-

ba tekint, hol is a hátralévő évi díjak négyezer forintba rugnak!! — Igaz ugyan, hogy a választmány a hátralékok behajtása körül nagyobb erélyt fejthetett volna ki, azonban a választmány biróilag föllépni nem akart; hogy pedig a becsületérzésrei pusztá hivatkozás többeknél, s fájdalom olyanoknál is — kiknél az ember azt nem is gyanitná — mitsem használt, arról énmagamnak mint kerületi előadónak volt alkalmam meggyőződni, mert némelyek a többszöri megintés daczára sem rótták le több évi járulékaikat.

Alig lesz tehát alapos Divald ur azon állítása is, mikép a létező erdészegyletnek esze ágába sem jutott, a magyar nemzetiség körül érdemet szerezni. Hogy az erdészegylet az erdészet azon szakában is, ahol eddig legkevesebb történt, tudniillik a magyar irodalom megalkatásában s alsóbbrendű erdészeti tanodák felállításában tenni akart, mindenki beláthatja, ha csak szántszándékosan látni nem akar; a magyar erdészegylet ez ügyet több ízben indítványozta, s indítványát az illető felsőbb hatóságokhoz is fölterjesztette. Hogy az erdészegylet magát valóban magyarosítani akarja, annak nyilvános jelét adá az egylet elnöke gróf Königsegg ő nagyméltósága, ki is az Aradon tartott 10-dik közgyűlésben, kinyilatkoztatá: hogy miután okvetlenül szükséges, hogy az erdészeti egylet tárgyalásaiban s közleményeiben a magyar nyelvet használja s magát tökéletesen magyarosítsa, s miután ő nagyméltósága a magyar nyelvben nem annyira jártas, hogy az egyleti elnök kötelességének kellőleg megfelelhessen: ő elnöki állomásáról lemondani szándékozik. — A jó szándék tehát megvolt s meg is van, de az erő hiányzik!! — Igen kevés egyén lesz az országban található, ki e feladat megoldásához annyi képességgel bírna, mint Divald és Wagner úrak! — Itt tökéletes meggyőződésemet fejezem ki, mert szerencsém van mind a kettőt személyesen ismernem: — azonban ők is tapasztaladják, hogy herkulesi munkához fogtak, noha azt is felteszem, hogy e közhasznu s érdemteljes vállalat a magyar erdészeti közönség forró elismerésében s pártfogásában részesülend.

Azzal vádolja továbbá Divald úr a fennálló erdészegyletet: „hogy az egylet alapítóinak legkisebb gondjuk is nagyobb volt, az erdészeti magyar irodalom és magyar erdészet megalapításának gondjánál.“ E vád első pontjáról, mely a fentebbinek csupán változtatása, már szólottunk, s úgy hiszem megczáfoltuk; a másik része pedig nem eléggé érthető; mert kérdem: mit ért Divald úr a „magyar“ erdészet alatt?

— Én úgy hiszem, hogy a természet Németországban ugyanazon növényi szabályokat írta, a tölgy-, bikk-, fenyő- s egyéb fának elő, mint Magyarországon. Az erdész feladata Magyarországon ugyanaz, mint Németországban, tudniillik a lehető legnagyobb erdei jövedelmet tartósan elérni; ezen jövedelmet becslés által meghatározni, s azt rendes gazdasági kezelés által biztosítani; nem kevesbé feladata szintúgy a magyar mint a német erdésznek: a fennálló törvények czélszerűségét az országos erdészet érdekében megítélni, s kellő helyre felterjeszteni, és mivel Németországban az erdészet a művelődés legmagasb fokán áll: úgy az én nézetem szerint az ország jóllétének előmozdítása tekintetéből legezészerűbb volna: az erdei gazdaságot honunkban olly fokra emelni mint Németországban, s azt e tekintetben — horrendum dictu — megnémetesíthetni. Szolgáljon vigasztalásul Divald úrnak azon tény, hogy a hazafiságban felülmúlhatlan férfi a halhatatlan emlékü Széchenyi a magyar közlekedést angolositotta, s hová az előtt — more patrio — lovainknak sár- és homokbani teljes kifárasztása után csak pár nap alatt juthattunk el, most angolmódra egy két óra alatt ott vagyunk. — Illy módon kívánja az erdészegylet is az erdészetet németesíteni, s e mellett a magyar nyelv nem csak mint tan- hanem mint kezelési nyelv is használandó leszen, ha előbb a magyar erdészeti műszótárt s a többi szükséges magyar erdészeti tankönyveket megalkotandottuk, a mi — Divald úr vallomása szerint — csupán a német erdészeti műszótár s más német erdészeti tankönyvek átfordítása által érhető el. —

Ezzel egyszersemind azon igazságtalan és sértő vád is megszűnik: miszerint az erdészeti egylet nagyrésze óhajtotta, hogy az ország újabb nemzedéke csupa németekből álljon. Hogy politikai, törvénykezési s rendőri hivatalnokok a magyar nemzedéket németesíthetik azt igen jól tudom; de hogy mikép tehesse ezt egy műtani egylet azt nem értem. — A kormány bizonyosan sokkal könnyebben találna téritőkre az igazgatás más ágainál, mintsem a választmányi tagok közt. —

Az erdészeti egylet azon indítványa, hogy a felállítandó erdészeti tanodákban a német nyelv mindaddig tanyelvül használtassék, miglen magyar tanyelvünk leszen, azért történt, hogy a tanfolyam megnyitása mielőbb létre jöhessen. — Az efölötti vitatkozás bizony egészen hasztalan volt: mert nekünk ekoráig sem erdésztanodáink sem pedig magyar erdészeti irodalmunk nincsen. —

Továbbá azzal vádolja Divald úr az erdészegyletet, hogy megalakulásakor előlegesen a csehországi német erdészeti egyletkez csatlakozni

akart. — Ez volt az első gyűlésben részt vett tagok kisebbségének véleménye, mit ők azzal támogattak, hogy miután az országban semmiféle az egyesületnek megfelelő közlöny nem létezik: sokkal jobb volna egy más egyesület igénybe venni, mintsem minden közlöny hiányával lenni. — A többség ez indítványt azonban elvetette, s az egyesület önállóságára s az egyesületi közlöny minél előbbi életbe léptetésére szavazott. —

Azt állítja továbbá Divald úr, hogy a fennálló erdészegylet magát rávaszúl magyar erdészeti egyesületnek elnevezni merészelte. — Azon egyesület, mely a honi erdészet előmozdítása tekintetéből az országban megalakult, mely a legnehezebb körülmények közt tíz év óta Magyarországon működik, méltán magyar erdészeti egyesületnek nevezhető, és mivel az, tehát az egész világ is annak fogja nevezni, bármily ajkuak legyenek is annak tagjai. A Csehországban működő egyesület cseh egyesületnek, a Morvaországban működő egyesület pedig morva-sziléziai egyesületnek nevezetik, habár mind a kettőnek a tárgyalási nyelve német. — S valljon az 1836-dik évi országgyűlés XXVI-dik törvénycikkének következtében Budapest közt felépített lánczhid azért, mivel azt angol mérnökök, olasz kőfaragók s tót napszámosok építették, megszűnik-e nemzeti mű lenni? a magyar erdészegylet ezen merészletével bár kinek — tehát Divald úrnak is — bátran szemébe nézhet!

Azzal vádolja továbbá Divald úr az egyesületet, hogy ravasz elnevezése s fogásai (1) által a magyar erdészeti irodalom és a magyar erdészet megalakítását tetemesen hátráltatta.

Itt nem marad egyéb hátra, mint az olly egyesületet, mely a tudományos előhaladásnak s a közjó előmozdításának útjában állott, fensőbb intézkedés folytán további működésétől eltiltani. —

Csak azt szeretném mégis tudni, milly módon hátráltatta a magyar erdészegylet a magyar erdészeti irodalom s a magyar erdészet kifejlését? Hogy a magyar erdészeti irodalom mezején ekkoraig mi sem történt, azt már többször említém, mint szinte azt is kimutatám, hogy ezen mulasztásnak korántsem a magyar erdészegylet az oka; mert az egyesület ez ügyet több ízben sürgette, s az egyesület komoly feladata: a magyar erdészeti irodalom életbe léptetése; hogy hátráltathatta tehát az egyesület ön szándékának valóztatását? Ha a feladat nehézségét enmagam be nem látván, akkor azzal vádolnám Divald urat, valljon mért nem fogott ő, ki e fel-

adat megoldására a legképesebbek egyike, már előbb erélyesen ez ügyhöz; hiszen öneki — mint egyleti tagnak — kötelessége lett volna kitűnő javaslatával a közgyűlésen fellépni, s annak kivitelét kieszközölni. Azonban a kivitelnél sokkal könnyebb a szólás, különösen egy hivatása által úgy is egészen igénybe vett hivatalnokra nézve, s azért én legkevesbé sem vádlok Divald urat, hogy ekkoráig ő sem volt képes valamit tenni.

Mikép hátráltatta azonban az egylet a magyar (talán inkább nemzeti!) erdészeti megalkotását, azt sehogy be nem láthatom. Vagy talán azt hiszi Divald úr, hogy a magyar erdészeti csak ott létezik, ahol magyar nyelvet hallhatni az erdőben? — Az egész erdészeti széles ez országban, összesen véve képezi a magyar erdészeti. A magyar erdészeti egylet az egész ország erdészetiének előmozdításán s emelkedésén működött, így tehát a magyar erdészeti érdekében is: mikép hátráltatta tehát? Igen föl van bősülvé Divald úr, a magyar erdészeti egylet azon indítványa által, hogy az erdészeti tanodák megalapítása az erdőbirtokosoktól aránylagosan beszedendő adó által eszközöltessék; Divald úr tehát nem igen ismeri meg a magyar nemzet nagylelkű jellemét, melly a közjó érdekében az egyesek előnyét feláldozza. Mellözve az 1848. évi VIII. törvényczikket melly szerint a mindenkoron adómentes nemesség az adófizető osztály könnyítése tekintetéből magát az adófizetésre nagylelkűen örök időkre lekötölte; az előbbi országgyűléseken is hozattak oly törvények, mellyeknek erejénél fogva a földbirtokosok az akaratjuk elleni fizetésre is köteleztettek, ha a közjó megkívánta. — Így az 1836-dik évi XLIV-dik és 1843-dik évi XII-dik törvényczikk a nemzet adómentes osztályát az országgyűlés költségeinek fedezésére kötelezi; az 1836-dik évi XXVI-dik törvényczikk mindenkinek, ki a budapesti lánczhidon általkel, akár nemes akár nem, a vámhid fizetését parancsolja; ugyanazon évi XXXVII-dik törvényczikk a nemzeti muzeum felépítésére a nemességre kivetendő 500000 ftnyi adóbehajtást rendel; továbbá az 1836-dik évi XXXVI-dik, az 1840-dik évi X-dik és az 1843-dik évi IX-dik és X-dik törvényczikkek pedig köteleznek mindenkit, kinek a homokfolyás és kiáradás elhárítására — ha mindjárt akarata ellen is — életbe léptetett vállalatból hasznua van, az illy vállalat költségeihez járulni. — Ép oly méltányosan lehet tehát azt is következtetni, hogy az erdőbirtokosok, kik a jól kitanított erdészeti személyzetből közvetlenül hasznot huznak, a magyar erdészeti tanodák felépítéséhez szinte segédkézzel járuljanak. — Csak oly adót lehet méltánytalannak és fájdalommasnak nevezni, melly a népek leigázására fordittatik: ellenben oly adót, melly a nép jóllétének előmozdítására használtatik, s melly sokszorosan tér

ismét vissza az erszénybe, minden értelmes honpolgár szívesen fizetend. Valóban nagyon sajnálatos Divald úr szívének azon gondolat okozta mély fájdalma, miszerint a magyar erdészeti irodalom keletkezését idegeneknek köszöni, mert a dolog — sajnos! hogy Divald úr fájdalmán nem segíthetnek — valóban úgy van. — Oszoljék bár szét a mostani magyar erdészeti egyesület, alakuljon egy vagy bár több új erdészeti egyesület is az országban: az indítványozás, a pályatörés, a kezdeményezés érdeme mégis az első egyesületé leend. — Gróf Königsegg Ő nagyméltósága, Szmetacek akkori primási erdőmesterrel s a magyar erdészeti egyesület jelenlegi titkárával, s más magyar erdészettel egyetemben a magyar erdészeti egyesületet alakították. —

Azonban vigasztalja magát Divald úr azon gondolattal, hogy így jár a világ. — Ha valamely nép egy tudományban különösen kikünteti magát; akkor ez a többi nemzetek tanítója lesz, ezen szakban. — Így Angolország mesterünk a kereskedelem és hajózásban, Belgaország az erdőművelésben, Németország az erdészeti tudományban, Magyarország pedig tanítója a valódi szabadelvű alkotmánynak, mellynek sikerteljes befolyása úgy hat a népek jóllétének előmozdítására: mint jótékonyan hatnak a világitó nap meleg sugarai a viruló természetre. A magyarok ezen alkotmányos elsőségét magok a németek (ne tessék a német nemzetet a német kormányval azonosítani) a megerősített birodalmi tanács tárgyalásai alkalmával elismerték, s ők is azon szabadelvű alkotmányt óhajtják, mellynek birtokában az előtt a magyarok voltak, s melly után most is törekednek. Magok a német miniszterek fonák kormányzási modoruk tükrével fogják föl szabad alkotmányunk sugarait, s azokkal vakítanak bennünket, de nem melegítenek. —

Valamint tehát német testvéreink elsőségünket elismerik; úgy szinte nekünk sem szabad vakoknak lennünk jeles tulajdonságaik iránt, s azért legkevesbé se szomoritson el azon gondolat, hogy a magyar erdészeti tudományos kiművelésére honunkban az első irányt a németek adták. Különbén annak, ki ez ügy kiviteléhez magát hivatva érzi, s ahhoz elegendő képességgel bír, még elég alkalma leend magának érdemeket szerezni, mert ekkoráig még csak a riadó veretett, az ütközet még hátra van. Hogy Divald úr a csatázók élére állt, hogy az erdőművelés ellenségét — a tudatlanságot — az országból kiűzze: az minden esetre elismerést s dicséretet érdemel, és ha sikerülend neki csak egy kis — de vitéz — csoportot maga körül gyűjteni, s elegendő löszrel (ha nem is ólommal s ezüsttel de legalább nemesített rongyokkal!) ellátva legyen, akkor győzel-

münk bizonyos, mert ismételve mondom, hogy Divald úr — s vállalati társának Vagner úrnak képességéről, jó akarataról s erélyességéről tökéletesen meg vagyok győződve. Divald úr még néhány becsület — sértő váddal illeti az erdészegyletet, különösen pedig az egylet ügyvivő választmányát; ezen vádaknak azonban azon jó oldalok van, hogy nem igazak. Azt állítja ugyanis Divald úr, hogy az erdészegylet a magyar hiszékenységet saját céljaira kizsákmányolni akarta, s hogy az egylet eljárása nem volt egyéb, mint a magyar erdőbirtokosok erszényeire alapított nyerészkedési kísérlet; hogy egy szóval az egylet a kakuktojást saját fészünkben az ország kárára kiköletni akarta. Ezen vád alaposságát maga Divald úr sem hiszi, mert röpiratának több helyén azt mondja: hogy az egylet feladata és célja dicséretes, s hogy az egylet tagjai közt igen jó hangzású nevekre, s első rangú erdészeti képességekre akadhatni. Ezen ellenmondás által tehát az egylet Divald úr előtt igazolva van. Ellenben az egylet viszonyait közelebbről nem ismerőknek azon hiedelemben kell lenniök, hogy az erdészeti egylet nem egyéb mint néhány pénzhajhászok társulata, mint például némely biztosítási társulatok, mellyek nagyszerű ígéreteik által a közönség pénzét kicsikarják s azt különféle hivatalos s ügyczim alatt maguk javára fordítják, a közönségnek a fizetést meghagyván. Azoknak tehát, kik az egylet viszonyaiba kellőleg beavatva nincsenek, a fentebbi vádra következő válaszszal s illetőleg felvilágosítással szolgálók:

A magyar erdészegyletnél csupán a központi igazgatóság titkára, s a szerkesztő (jelenleg esetlegesen egy személyben öszpontosítva) húznak a közgyűlés által meghatározott állandó évi fizetést, mely — legyen az egylet jövedelme kisebb vagy nagyobb — mindig ugyanaz marad. A választmány többi tagjai, s a kerületi-előadók végzik kötelességöket; sőt a választmány tagjai is — kiknek a választmányi gyűlésen megjelenhetésök némelyikének több napi útjába kerül — az oda- s visszautazási, nem különben a gyűlés székhelyén okozott tartózkodási gyakran tetemes költségeket, saját erszényeikből fedezni kénytelenek; mert az egylet szabályai értelmében, sem az utazási költségek mégtérítésére, sem pedig napi díjakra igényeik nincsenek, s ezek az egylet pénztárából csak akkor engedhetők meg, ha a választmány vagy az egylet valamelyik tagja idegen erdészeti egylethez kiküldetik. —

Minekutána tehát a választmányi tagoknak önszemélyökre nézve abból semmi hasznok nincs, valljon az egylet pénztárába nagyobb vagy kisebb pénzöszveg befoly-e; miután a titkár s a szerkesztő fizetése az erdészeti

egylet vagyoni állapotától független, s az a közgyűlés által állandóan határoztatott meg: úgy Divald úr vádja nem egyéb mint talány, mert mikép zsákmányolhatta ki a választmány a magyar hiszekénységet saját céljaira, s mikép lehettek az ő tettei csupán a magyar erdőbirtokosok erszényeire alapított nyerészkedési kísérletek? — Ha például sikerült volna az egylet folyóiratát magyarul is kiadni, nem lett volna-e ez a közjóra nézve igen hasznos és dicséretes feladat? Valljon lehet-e a választmányt ebben önhaszonnal vádolni?

Talán csak nincs azon hiszemből Divald úr, hogy a választmány tagjai az ezen célra netán bejött pénzt maguk közt felosztották s eldugták volna? Vagy talán azt gondolta, hogy a magyar erdőszegylet a magyar erdészeti tanodákra befolyandó pénzösszeget arra fogja fordítani, hogy ezen pénzzel az országban német erdészeti tanodákat állandóan alapítson? Az egylet nyíltan s becsületesen kinyilatkoztatta, hogy ő magyar erdészeti tanodákat alapítani szándékozik, mellyekben tannyelvűl mindadig a német használtassék, míg az erdészeti magyar irodalom annyira ki lesz fejtve, hogy az előadások azon sikeresen tartathassanak. És ez nem is lehet máskép, ha az erdészeti tanodák azonnali felállítását óhajtjuk. Divald úr egy igen érdekes és remek értekezletet bocsátott közre ezen czim alatt: „Einiges über die Aufstellung der Zuwachstafeln und über den wirklichen Werth der sogenannten Bestandes-Charakteristik“ Én kötve hiszem, hogy Divald úr értekezletének csak ezen fölratait is úgy fordithassa magyarra, hogy valamennyi a magyar nyelvben jártas erdész mostanság őt megértse, sokkal nehezebben esnék tehát neki az egész értekezletet most azonnal magyarul előadni, s vallja meg őszintén Divald úr, valljon ezen jól átgondolt irat szerkesztésénél csak egyetlen egy tételnél is magyarul gondolkozott-e? Valljon iratának jökori közlése által a közjónak s így a magyar erdőbirtokosoknak is nem többet használt-e, mint ha iratát magyarul de csak néhány év múlva terjeszti a nyilvánosság elé? — De hozzunk fel egy jellemző példát: A halhatatlan emlékü nagy Széchenyink nem várakozott addig, míg majd a magyar műtani tanodákból kijövő mérnökök által a lánchidat, a gőzhajózást és a vasutakat életbe léptethette volna, ő ezen hasznos intézményeket a lehető legnagyobb gyorsasággal idegen mérnökök által az országban előteremtette, hogy drága hazánkat a jó közlekedési eszközök által előmozdítandott kereskedelem és forgalomból háromló haszonban hová előbb részesithesse. Ép úgy a mi szent kötelességünk is hazánknak tudományosan — habár ideiglenesen német nyelven is — kiképzett erdészek által hasznot hajtani, s e mellett az erdészeti magyar irodalom megalkatásán fáradszatlanul dolgozni. —

Én hát be nem láthatom, mikép lehet az együletet s különösen annak választmányát önhasznú s nyereszkeskedő czélokról vádolni. Divald úr a részrehajlatlan megítéléssel, s kölcsönös értesítéssel egész röpiratában keveset törődött, s azt úgy irányozta, hogy a nagy államférfinak Deák Ferencznek az ismeretes zágrábi körlevélre mondott szavai egészen reá alkalmazhatók, miért is azokat ide iktatom: „*abban az írásban annyi keserűség, annyi méltatlan vád foglaltatik, és mind ez olly sértő gúnnyal van párosítva, hogy olvasásánál akaratlanul azon megjegyzést tetvém, miszerint az ki másnak olly modorban ír, már akkor midőn levelét megírja elhatározta magában, hogy minden barátságos viszonyt végkép megsemmisít, sőt épen azért írt olly modorban, hogy a másiknak még utóbbra is minden közeledést lehetetlenné tegyen.*“ Miért érdemelte meg az erdészeti egylet, hogy Divald úr ily hangon szóljon fölöle, valóban nem tudom. Divald úrnak az erdészeti egylet s annak választmánya fölötti neheztelése röpiratának vége felé mégis némileg lecsillapodni látszik, mivel berekesztésül azon reményét nyilvánítja: hogy az úgy nevezett idegenek, kiket az erdészeti megmagyarosításánál a képmutatók s féltlen nézők szerepére kárhoztatott, nem mint idegenek, hanem mint új hazájok hű polgárai működni s az új magyar erdészeti egylet megalkatásánál a magyar erdészekhez csatlakozni fognak. —

S én azt hiszem, hogy Divald úr ezen reményében nem fog csalakozni; mert Magyarország erdészei közt sok oly hazafi találkozik — és pedig minden tekintet nélkül a nemzetiségre nézve — ki a magyar elem fenntartásáért tudniillik: a polgári és személy-szabadság elemeért életét és vagyonát feláldozni kész, hogy ne legyenek tehát ezek, kiknek az erdészeti mint szakértőknek — leginkább szívökön fekszik, a magyar erdészeti előmozdítására örömet készek? — nem a nyelv teszi a hazafit hanem a szív. Ki indítványozta az erdészeti 1857 - dik évi gyűlésen a magyar erdészeti műszótár összeállítását? Roxer úr szepesmegyei német, ki a magyarok ügyeért a honvédek sorában is harczolt. Kicsoda kísérlette meg először az illy erdészeti műszótár előállítását, s ki hozta azt a nyilvánosság elé? Fuchs úr, erdőfelügyelő Szepesmegyében, ki a magyar erdészeti irodalom iránti rokonszenvét azáltal ténylegesen bebizonyította, hogy az ő erdészeti: „Die Urwälder Ungarns“ czimű munkájához, még egy függelékét is illesztett, melyben az erdőműtani kifejezések nemcsak megmagyarázva, hanem magyarra is fordítva foglaltatnak. Bizton reménylheti tehát Divald úr, hogy az úgynevezett idegenek, s általában a fennálló erdészeti egylet többsége,

az erdészeti egyesület magyarosítása körül, örömet segédkezet nyujtandnak.

Azonban nem mellőzhetem, hogy az irat kezdetén nyilvánított azon véleményemet újra ne ismételjem, hogy a fennálló erdészegylettől elszakadás a kitűzött üdvös feladatnak többet ártana, mintsem használna; mert úgy anyagilag mint szellemileg arra még gyengék vagyunk, hogy az országban két erdészegylet sikerdúsan működhessek. — Fordítsuk tehát minden gondjainkat arra, hogy a fennálló erdészegylet mindinkább kiterjesszessék s tökéletesbitessék: félre téve minden feltékenységet közösen oda működünk, hogy az erdészegylet a még hátralevő nagy feladatainak, tudniillik: az erdészeti magyar irodalom megalkatásának s az erdészeti tanodák felállításának hova előbb tökéletesen megfelelhessen; mi föltéve az őszinte jóakaratot annál könnyebben elérhető, minthogy a Divald úr által felállított program a fennálló erdészegylet programjával majdnem azonos. — Az említett program következő pontokból áll. —

1. „Az erdészeti magyar irodalom, még pedig első sorban az erdészeti magyar műszótár és az erdészeti tankönyvek megalkatása.“ — Ez az erdészeti egylettől szükségesnek elismertetett, s több ízben indítványoztatott is.

2. „Tudományos közlések és az erdei gazdaság körében tett tanulságos tapasztalatok terjesztése: az erdészeti tanügyre vonatkozó értekezések, és az erdészeti egyesület gyűléseit és egyéb mindennemű ügyeit illető tárgyalások közzé tétele magyar nyelven szerkesztendő szaklapban.“ Ezt az egyesület már német nyelven végre is hajtotta, azon kikötéssel, hogy azt mihelyt pénzbeli viszonyai megengedendik — magyar nyelven is eszközlendi.

3. „Magyar erdészeti tankönyvek szerkesztését és egyéb az ország erdészeti viszonyaira vonatkozó kérdések megfejtését, előmozdító pályázatok nyitása.“ Ezen javaslatot mindenki czélszerűnek találandja, ha az egyesület vagyoni állapota azt megengedi. —

4. „A selmeczi erdészeti akademia magyarosítása.“ Ha egyszer az alsóbbrendű magyar erdészeti tanodák meglesznek: akkor a selmeczi erdészeti akademia magyarosítása minden nehézség nélkül megtörténhetik. Valljon azonban azon körülmény, hogy a selmeczi erdészeti akademia, az ottani bányász-akademiának kiegészítő része nem leendő ezen magyarosításnak

akadályúl, ha csak az egész akadémia nem fog magyarosítani, s valljon a bányász akademiát lehet – e s kell – e magyarosítani? ennek megítélésébe ereszkedni nem bátorkodom. Alkalmilag azonban egy ezen kérdésre illő eseményt akarok megemlíteni: Tavali esztendőben „a zöldfához” címzett pozsonyi vendéglőben ebédeltem; a mellettem levő asztal gróf Z. és egy tábornok által volt elfoglalva, kik igen hosszadalmas vitatkozásba ereszkedtek, mivel a gróf a magyar vezénylet behozatalát a magyar ezredeknél a tábornok ellenében vitatta. A vitatkozás közben az oktatási nyelvre ment át a gróf, s erre nézve is a magyar nyelvet követelte; csupán a selmeczi bányász – akademiára tett kivételt azon okból, mivel az világszerte híres levén, azt sok külföldi is látogatja, mi természetesen megszűnnék, ha oktatási nyelvül a magyar nyelv behozatnék. —

5. „Lehető gyarapítása azon állapot ismeretének, melyben az erdei gazdaság összes ágai Magyarországon jelenleg léteznek, s megismertetése azon akadályoknak, melyek azok kifejlésének útjában állanak.” Ugyanazt a fennálló erdészeti egylet feladatául tekintette. —

6. „Időszakonkénti gyűlések az ország különféle vidékein.” Az erdészeti egylet az ország különféle vidékein már tíz gyűlést tartott. —

7. „Egy elméletileg és gyakorlatilag képzett erdésznek az egylet költségén való tartása, kinek egyedüli feladata lenne, bár mely magyar erdőbirtokos s egyszersmind egyesületi tagnak felhívása folytán, annak erdei gazdasága rendezését illető felméréseket és becsléseket véghez vinni, az illető üzleti tervet elkészíteni; annak életbe léptetésére nézve pedig a kezelő erdészeket a kellő utasításokkal ellátni. Mindezért őt az erdőbirtokos részéről csak az utazási költségek megtérítése és a munka ideje alatti élelmezés és elszállásolás illetné.” Ezen tetemes kiadás az én nézetem szerint nem szükséges, mivel az egyletnek most még más sürgősebb cél elérésére pénz szerezni kell. Egyelőre az egylet a törtéendő kérdezősködésekre csupán az illy alkalmas egyének ajánlásával foglalkozhatnék. —

8. „Alkalmas szakembereknek az erdei gazdaság érdekében bel- és külföldön való utaztatása, ha az egylet pénzügyi viszonyai megengedik.”

9. „Az erdőgazdaságot illető mindennemű tárgyak gyűjteményeinek alapítása és szaporítása.” A fennálló egylet illy gyűjteményhez már kezdett, s azt folytonosan nagyobbítja. —

10. „A kormány által az erdészeti egyesület elé terjesztett erdészeti kérdésekre adandó véleményezés.“ Ez az erdészeti egyesület részéről megtörtént.

11. „Új erdészeti alsóbbrendű tanodáknak felállítása.“ Ez az erdészeti egyesület feladatainak a legsürgősbike.

12. „Az egyesületnek az országos magyar gazdasági egyesülettel való folytonos közlekedése, hogy ennek folytán a mindkettővel közös érdekek kielégítése eszközölthessék.“ Testvéri összetartás a gazdasági egyesülettel minden esetre hasznos, és kívánatos; az ahhoz csatlakozás azonban a Divald úr által kellőleg napfényre hozott okokból nem eszközölhető.

A mondottakból tehát kitetszik, hogy Divald úr programja a fennálló erdészeti egyesület törekvéseivel összhangzik, s hogy mindketten egy cél felé törekednek. Ha tehát az országban két erdészeti egyesület léteznék, az nem volna egyéb, mint az ügyis szűk anyagi erőnk szétdarabolása. —

Divald és Vágner úrakkal azon nagylelkű önhaszon nélküli indítványt tevék, hogy az egyesület folyóiratának szerkesztését mindendíj nélkül elvállalják, mit is a közgyűlés bizonyára elismerő köszönettel fogadand. Időközben azonban a két úri egyén egy saját magyar erdészeti lap kiadására magát elhatározta; lesz-e valljon már most kedvök és idejük az erdészeti egyesület folyóiratának szerkesztését is elfogadni? Ebbeli kijelentésekre felkérendők lennének. De talán lehetne az egyesület folyóiratát Divald úr új lapjával egyesíteni, s az egyesület tagjait mind a kettő bírásában az évi díj némi felemelése által részesíteni. Egyszersmind kifejezendő lenne az is, valljon az egyesületi folyóirat németül is adassék-e ki, s ki által szerkesztessék?

Ezen igen fontos ügy a legközelebbi Oraviczán tartandó közgyűlésen tanácskozás alá veendő s az iránt határozat hozandó lenne. Minthogy azonban a nevezett két úri egyén hivatalos foglalatosságai következtében ezen közgyűlésen fájdalom! alig ha részt veendnek: úgy a közgyűlés által egy még ezen év lefolyta alatt tartandó választmányi gyűlés azon meghatalmazással elrendelendő: ezen ügyet véglegesen elintézni s rendbe hozni. Ezen választmányi gyűlés helyéül Pest vagy Esztergom vagy pedig Selmech lenne kitűzendő. — Különben határozassék bármi, a határozat mindig csak azon az egyesület által kitűzött cél eléréséhez vezessen, tudniillik a magyar erdészeti irodalom megalkatásához, s magyar erdészeti tanodák felállításá-

hoz. Azon modor, melyet Divald úr a központi igazgatósághoz beküldött véleményezésében indítványozott, igen ajánlandó s reménylünk, hogy a közgyűlés azt nem csak tárgyalni de elfogadni is fogja. — Gondoljuk meg, hogy ismét egy egész évet vesztenünk kell, ha a közgyűlésen semmi végleges határozat nem hozatik. — Ne állapodjunk meg a szép szónál, hanem cselekedjünk is. Az áldozatok ne rettsensenek vissza, kiki erejéhez képest hozzon áldozatot; az erdész szakjának előmozdítására, az erdőbirtokos ön s gyermekei hasznára. Az erdészlet fontossága mindinkább elismertetik: legközelebb Kragujeváczon Milos fejedelem trónbeszédében a rendezett erdőgazdaság hiányából háromló hátrányokra utalt. Siessünk tehát délkeleti szomszédainknak mintaképül szolgálhatni, hogy ők az észszerű erdőgazdaságot tőlünk tanulják, mint mi azt a nyugatiaktól tanultuk. — Nyujtsunk testvéri jobbot egymásnak, s egyetértés által mozdítsuk elő hasznunkat, s becsületünket, mert viszálykodás és pártoskodás által csak ellenségeink kárörömének s gúnyának esnénk martalékaul. —

Sz. Antalban Augustus 13-dikán 1861.

—

—

